

З історії фахової періодики

УДК 070 (09)(477.82)“18-19”

І.В.Мілясевич

Фахові періодичні видання Волинської губернії XIX – початку XX століття

Висвітлюється історія фахових періодичних видань Волині початку XX століття, характеризується їх жанрово-типологічний склад, зміст та функціональні особливості, а також зазначається місце зберігання.

Ключові слова: періодичні видання, Волинь, фахові журнали, історія, краєзнавство.

У XIX – на початку XX століття (до 1917 р.) у Волинській губернії видавалося понад 70 періодичних видань різних за типами, тематикою, жанровими особливостями, серед них офіційні, громадсько-політичні, фахові, релігійні, рекламно-довідкові, літературно-художні, науково-популярні, сатиричні газети і журнали. Фахові періодичні видання є другим за чисельністю типом волинської преси. До цієї групи відноситься 19 видань (26,7 %), з них 8 журналів і 11 бюлетенів. Більшість з них на даний час є бібліографічною рідкістю і зберігається тільки в окремих національних та наукових бібліотеках Російської Федерації – Російській національній бібліотеці (РНБ) у Санкт-Петербурзі, Російській державній бібліотеці (РДБ) у Москві та Бібліотеці Російської Академії наук (БРАН) у Санкт-Петербурзі.

З метою пошуку примірників періодичних видань автором були обстежені фонди Бібліотеки Російської академії наук (БРАН), Державної історичної бібліотеки України (ДІБУ), Національної бібліотеки України імені В.Вернадського (НБУВ), Національної парламентської бібліотеки України (НПБУ), Російської національної бібліотеки (РНБ), Науково-довідкової бібліотеки Центральних державних архівів України, Львівської національної наукової бібліотеки імені В.Стефаника (ЛНБ), Рівненської, Волинської та Житомирської обласних наукових бібліотек, Російського державного історичного архіву, Центрального державного історичного архіву України, Державних архівів Волинської, Рівненської та Житомирської областей, Рівненського та Волинського краєзнавчих музеїв.

Фахові часописи Волині є “білою плямою” в історії української журналістики та краєзнавстві. Їх послідовне наукове дослідження та повний бібліографічний опис подається тільки в історико-бібліографічному дослідженні автора¹. Цікава стаття київських пресознавців В.Бондаренко та Н.Сидоренко присвячена журналу “Голос пчеловода”². У ній викладена коротка історична довідка про цей журнал та детально охарактеризовані його рекламні можливості. Поверхова інформація про медичні бюлетені Волині подається у тезах О.Петрик³. Побіжно згадуються окремі фахові періодичні видання в оглядових публікаціях Н.Сидоренко та Н.Сарапин⁴. Названими розвідками і вичерпується дослідженість цього сегмента волинської преси.

Бібліографічні відомості про окремі фахові періодичні видання Волині XIX – початку XX століття представлені у ґрунтовних бібліографічних покажчиках російської преси М.М.Лісовського⁵, В.І.Срезневського⁶, групи співробітників РНБ⁷ та продубльовані у бібліографічних покажчиках М.Бойка з Канади⁸ та українських авторів Ю.Лашука, Г.Бухало, О.Ошуркевича⁹. Підсумовуючи можна констатувати, що на сьогодні немає цілісного і комплексного наукового дослідження фахових періодичних видань Волині XIX – початку XX століття. Тому мета статті – охарактеризувати систему цих видань, дослідити історію їх створення та функціонування.

Насамперед, необхідно визначити сам термін “фахові періодичні видання”. Справа у тому, що чіткого і конкретного визначення цього типу періодичних видань на даний час немає ні у вітчизняному документознавстві, ні у теорії журналістики. Тому перед тим, як проаналізувати історію розвитку цієї ланки волинської преси, необхідно теоретично обґрунтувати сутність цього поняття.

У ДСТУ 3017–95¹⁰ зафіксовані два поняття, які можна віднести до типу фахових періодичних видань: “виробничо-практичний журнал” та “спеціалізована газета”. Проте обидва поняття не достатні для визначення суті фахового періодичного видання.

Поняття “спеціалізована газета” у стандарті розуміється дуже широко. До нього відносяться різні види газет і за тематикою (з питань економіки, бізнесу, медичні, спортивні тощо), і за цільовим призначенням (рекламні, довідкові), і за читацьким призначенням (дитячі, юнацькі). У той час як галузева спеціалізована газета (наприклад, спортивної тематики) може бути і фаховою, і науково-популярною, і рекламною, і адресованою дітям. У терміні “виробничо-практичний журнал” досить чітко визначене читацьке призначення та зміст видання, але воно стосується лише журналів. А до фахових періодичних видань можуть відноситись і бюлетені, і газети. Бюлетені ж у стандарті поділяються на види лише за змістом та формою (рекламний, довідковий, статистичний, бюлетень-таблиця, бюлетень – хроніка). Недосконалість офіційної термінології спричинила вживання різними авторами різних термінів для визначення періодичних видань цього типу: спеціалізовані, професійні, галузеві, професійно-орієнтовані, фахові, виробничо-практичні, науково-виробничі тощо. На нашу думку, узагальнена назва “фахові періодичні видання”

найповніше визначає їх цільове призначення (створені з метою передачі знань, необхідних фахівцям у їх практичній роботі) і може об'єднати періодичні видання різних видів, які виконують ці функції. Тому, на нашу думку, до цього типу необхідно віднести періодичні видання різних видів, створені з метою передачі спеціалістам певного профілю професійних знань, необхідних їм у практичній діяльності та підвищенні професійного рівня.

Фахові періодичні видання з'явилися і поширилися на Волині на початку ХХ століття в результаті розвитку окремих галузей знання та сфер людської діяльності (виробництва, сільського господарства, культури, медицини тощо). Тому вважаємо найбільш доцільним здійснити диференціацію в межах типу за галузевим принципом (див.: табл. 1).

Таблиця 1. Розподіл фахових видань за галузями знання

№ з/п	Галузі знань	Журнали	Бюлетені	Загальна кількість	Відсоток
1	Фінансово-економічні	2	5	7	36,9 %
2	Сільськогосподарські	4	1	5	26,3 %
3	Медичні	-	2	2	10,5 %
4	Природничо-наукові	-	2	2	10,5 %
5	Військові	2	-	2	10,5 %
6	Транспортні	-	1	1	5,3 %
	Всього	8	11	19	100 %

Як бачимо з таблиці, найбільшу групу становлять **фінансово-економічні** періодичні видання. З цієї тематики видавалося лише два журнали: “Взаимный кредит” та “Обзор акцизов”, решту видань становили бюлетені.

Щомісячний житомирський журнал “Взаимный кредит” (1909 – 1910 рр.) мав підзаголовок “банковская и торгово-промышленная газета”, хоч за всіма ознаками це був журнал (великий за обсягом, зброшурований, з кольоровою обкладинкою). Мета видання – ознайомити читачів з діяльністю товариств взаємного кредиту та проблемами розвитку економіки країни. Він інформував читачів про торгово-промислове життя Російської імперії (наприклад, “Центральный банк, его роль и влияние”, “Кооперации и их значение в экономической жизни страны”) та стан грошового ринку, друкував проблемні статті з питань розвитку економіки, вмщував огляди місцевого виробництва (наприклад, “Сахарное производство на Волыни за период...”), регулярно подавав відомості про стан і розвиток кредитних організацій та установ за кордоном. Багато уваги редакція приділяла кооперації, роботі кредитних організацій та торгово-промислових підприємств.

Журнал мав постійний відділ “Вопросы и ответы”, в якому подавалися відповіді з різноманітних питань, пов'язаних з діяльністю кредитних установ

та торгово-промислових підприємств. Друкувалися також листи і замітки, що містили обмін думками про стан економічного життя країни.

Це було солідне і дуже цікаве за формою і змістом видання. Проте проіснувало воно тільки один рік (перший номер вийшов у листопаді 1909 року, останній – у жовтні 1910 року) і з невідомих причин було закрите. Повний комплект видання зберігся тільки в РНБ у Санкт-Петербурзі, поодинокі номери – у НБУВ у Києві.

Журнал “Обзор акцизов”, що видавався ще у 1883 році в Житомирі, зафіксований лише у бібліографічних покажчиках М.Лісовського¹¹ та В.Срезневського¹², які були сучасниками цього видання. На даний час у жодній бібліотеці він не зберігся, тому дати його характеристику та визначити мету видання досить складно. Акцизний збір завжди був важливим джерелом бюджету і, відповідно до цього, справою першорядної ваги. Тому в журналі, напевне, подавався огляд акцизних зборів по губернії за певні проміжки часу.

Решту видань цієї тематики становили бюлетені, які видавалися Волинською земською управою. У 1911 році Статистичне бюро та агрономічний відділ Волинського губернського земства почали видавати щомісячні статистичні бюлетені під назвами “Цены на продукты сельского хозяйства на базарах Волынской губернии” та “Цены на продукты сельского хозяйства на ярмарках Волынской губернии” з метою інформування підприємців та населення про ціни на основні сільськогосподарські продукти на території Волинської губернії. Весь зміст бюлетенів складали статистичні таблиці (без аналізу та коментарів), у яких по горизонталі вказувались основні види сільськогосподарських продуктів, а по вертикалі – населені пункти губернії, в яких були ярмарки і базари. У квітні 1913 року ці два бюлетеня об’єдналися в один “Цены на продукты сельского хозяйства на базарах и ярмарках Волынской губернии”, який проіснував до початку Першої світової війни.

У 1910 році Волинська губернська земська управа організує бюро страхової статистики, яке усіchnі почало видавати бюлетень “Страховая хроника Волынской губернского земского управления”. Скільки номерів даного бюлетеня побачило світ не відомо, лише один його примірник зафіксований у бібліографічному покажчику РНБ¹³, але і в каталозі цієї бібліотеки, і в її фонді воно відсутнє.

З лютого 1912 року це бюро видає щомісячний бюлетень “Состояние операций по обязательному и добровольному страхованию и сведения о противопожарных мероприятиях на ... месяц ... года”, яке, цілком можливо, є продовженням згаданого видання. Кожний випуск бюлетеня поділявся на дві частини. У першій частині подавалася текстова характеристика страхових операцій за поточний місяць. Друга частина випуску складалася зі статистичних таблиць, що містили цифрові дані про стан обов’язкового та добровільного страхування, протипожежні заходи і діяльність земських страхових агентств. Окремі номери цього бюлетеня збереглися тільки в РНБ та Волинській обласній універсальній науковій бібліотеці (ВОУНБ).

Всі фінансово-економічні періодичні видання, охарактеризовані вище, мали прикладний, а не теоретичний характер і були розраховані, насамперед, на підприємців, працівників фінансових та торговельно-промислових установ.

Другою за кількістю групою періодичних видань були *сільськогосподарські* часописи (5 назв)*. Серед них можна виділити загально галузеві (присвячені проблемам розвитку сільського господарства загалом) та вузькогалузеві (в яких порушувалися питання розвитку окремих ланок сільського господарства) журнали. Така увага до проблем сільськогосподарської тематики була не випадкова, бо 78 % населення Волині в кінці XIX – на початку XX століття було зайнято у сільськогосподарському виробництві¹⁴. За допомогою сільськогосподарських періодичних видань можна було сприяти ефективному розвитку сільського господарства, допомагати впроваджувати передові методи та технології сільськогосподарського виробництва, поширювати правові знання для захисту інтересів місцевих виробників сільськогосподарської продукції, інформувати їх про ситуацію на ринках збуту, ціни, тактику конкурентів тощо.

На початку XX століття з'явилося два загальногалузевих сільськогосподарських періодичних видання: “Известия Луцкого общества сельского хозяйства” (Луцьк, 1907–1914 рр.) та “Сельско-хозяйственная хроника Волынской губернии” (Житомир, 1910–1915 рр.).

Журнал “Известия Луцкого общества сельского хозяйства”, крім практичних статей з питань розвитку сільського господарства, рільництва, садівництва, бджільництва тощо, подавав багато матеріалів з питань організації сільськогосподарського виробництва, відомості про попит та пропозицію сільськогосподарських продуктів, ціни, нові технології сільськогосподарського виробництва в Росії та за кордоном, креслення та фотографії нових сільськогосподарських машин та механізмів. У його роботі брали участь члени Луцького та Володимир-Волинського сільськогосподарських товариств, більшість з яких була поляками, тому матеріали публікувались як російською, так і польською мовами.

У 1910 р. сільськогосподарський відділ Волинської губернської управи у справах земського господарства починає видавати щомісячний бюлетень “Сельско-хозяйственная хроника Волынской губернии”, який мав офіційну (друкувались офіційні документи Волинської земської управи з питань розвитку сільського господарства в губернії) та неофіційну частину (вміщував як матеріали оглядового характеру про стан сільського господарства в губернії за місяць, які супроводжувалися статистичними даними, так і проблемні статті).

Крім загальногалузевих періодичних видань з сільського господарства, в губернії видавалося ще три вузькогалузеві часописи. Два з них були присвя-

* Детально історія сільськогосподарських журналів буде висвітлена в окремій статті.

чені проблемам розвитку хмелярства: “Бюллетень Волинського общества мелеводства о состоянии хмельных плантаций в Волинской губернии” (Житомир, 1914–1915 рр.) та “Листок мелевода” (Житомир, 1911–1917 рр.)¹⁵. Обидва видавалися волинськими товариствами хмелярів з метою сприяти розвитку традиційної для Волині галузі сільського господарства, запобігати її занепаду, допомагати виживати у жорстких умовах боротьби за ринки збуту сировини на внутрішньому та європейському ринку.

Один журнал – “Голос пчеловода” (Житомир, 1913–1915 рр.)¹⁶ – був присвячений проблемам розвитку бджільництва. На його сторінках друкувалися як офіційні документи (закони і законопроекти з бджільництва), так і наукові, проблемні статті з розвитку цієї галузі. Проте найбільше уваги журнал приділяв практичним аспектам пасічництва. Він регулярно інформував читачів про розвиток бджільництва у різних губерніях Російської імперії та стан медових ринків, подавав поради для підвищення ефективності виробництва, вміщував матеріали про нові технології у галузі тощо. Його читачами були як керівники промислового бджільництва, так і пасічники-любителі.

Велику увагу розвитку медицини у краї приділяло земське правління. Ним була створена мережа медичних установ, утримувався штат лікарів, фельдшерів, акушерів, пропагувалися серед населення засади санітарних та гігієнічних знань. До компетенції земських установ належала медична допомога сільському населенню, що було особливо важливо в аграрній губернії. Тому перші *медичні* періодичні видання в губернії видавалися саме губернським земським правлінням. Обидва видання – “Врачебно-санитарная хроника Волинской губернии” та “Ветеринарная хроника Волинской губернии” – виходили з 1910 по 1916 рік, обидва мали офіційну (вміщували циркуляри Волинської губернської земської управи, постанови лікувально-санітарних нарад, зміни у складі медичного персоналу тощо) та неофіційну частину.

Неофіційна частина “Ветеринарной хроники Волинской губернии” подавала, в основному, “сухі” огляди ветеринарно-санітарного стану губернії за місяць, відомості про поширення інфекційних хвороб у Волинській та сусідніх губерніях, аналізувалися причини епідемій і діяльність ветеринарних лікарів. Завершували кожний номер “Сведения о ветеринарном состоянии Волинской губернии за ... месяц”. Ці відомості викладалися у вигляді статистичних таблиць і інформували про хвороби людей та домашніх тварин у всій губернії, профілактичні щеплення тощо. Таблиці готувалися старшим губернським ветеринарним лікарем А. Качановським (він, напевне, і редагував все видання) за повідомленнями ветеринарних лікарів із різних повітів Волинської губернії.

Бюлетень “Врачебно-санитарная хроника Волинской губернии” готувався фахівцями Волинської губернської управи, які відповідали за медично-санітарний стан у губернії. Редактор журналу Ф. І. Немоловський був одним з провідних лікарів в губернії і завідував лікувально-санітарним бюро Волинської губернської земської управи. Тому часопис мав досить високий фаховий рівень.

В офіційній частині друкувалися циркуляри Волинської губернської земської управи, постанови повітових лікувально-санітарних нарад та з'їздів лікарів, відомості про діяльність земського медичного персоналу, списки операцій, які зробили лікарі та фельдшери за місяць, відомості про поширення інфекційних хвороб тощо. Вся ця інформація супроводжувалася наочністю: схемами, графіками, картами розповсюдження хвороб. Ця частина вміщує надзвичайно цінні дані про стан розвитку медицини в краї: кількість лікарень, медичних пунктів, лікарів, фельдшерів тощо.

Неофіційна частина цього бюлетеня була надзвичайно цікава. У ній друкувались авторські статті з різних проблем розвитку медицини, як теоретичного, так і прикладного спрямування. Тому це видання на першому етапі його існування (1910–1914 рр.) поєднувало риси бюлетеня і журналу, навіть більше було подібне до журналу. Тематика публікацій дуже різноманітна. Багато уваги приділяється педіатрії (дитяча захворюваність, смертність, дієта), гігієні, санітарії, епідеміології, методам діагностики та лікування. Крім публікацій теоретичного і практичного спрямування були статті, в яких висвітлювався досвід роботи медично-санітарних служб у Російській імперії і за кордоном, давалися поради щодо загартовування організму, дієти, запобігання виробничих травм. Особливо розширеною була ця частина в перші роки існування журналу, а у 1914–1916 роках зміст майже всіх номерів видання складає офіційна частина.

Обидва медичних бюлетеня непогано збереглися. Їх повні комплекти є у РНБ, але досить багато номерів “Ветеринарной хроники Вольнской губернии” за різні роки є у НБУВ та Держархіві Волинської області (ДАВО). “Врачебно-санитарная хроника Вольнской губернии” найкраще представлена в Україні у фондах НБУВ, а окремі номери за окремі роки є у ДІБУ, ДАВО та Держархіві Рівненської області (ДАРО).

Завдяки губернському земству побачило світ ще декілька фахових бюлетенів. 1910 року виходить земський бюлетень “Дорожная хроника Вольнского земского управления”, який зафіксований тільки в бібліографічному покажчику РНБ¹⁷, а у жодному фондосховищі не знайдений. 1911 року метеорологічне бюро Волинського губернського земства починає видавати бюлетень “Труды метеорологической сети Вольнского земства”, який у 1913 р. перейменовують у “Ежемесячный бюллетень метеорологической сети Вольнского губернского земства”. У бюлетенях бюро інформує про основні показники погоди протягом поточного місяця у різних населених пунктах губернії, аналізує стан погоди за місяць, вміщує фенологічні дослідження тощо. Повний комплект “Трудов метеорологической сети Вольнского земства” не зберігся в жодній бібліотеці чи архіві, це видання не зафіксоване також у жодному бібліографічному покажчику. Його № 1–4 за 1911 р. та № 6–7, 16–17 за 1912 р. зберігаються тільки у НБУВ. Майже повні комплекти “Ежемесячного бюллетня метеорологической сети Вольнского губернского земства” за 1913, 1914, 1915 рр. є у фондах НБУВ, а єдиний № 6 за 1914 р. – у ВОУНБ.

Редактором-видавцем обох професійно-орієнтованих журналів для військових “Уездный воинский начальник”¹⁸ та “Чиновник военного ведомства”¹⁹ був капітан царської армії у відставці М. Ульянов. Журнали вміщували необхідні для військовослужбовців офіційні документи, привертали увагу до нагальних проблем їх життя, подавали хроніку військових подій, друкували статті з історії російської армії, військової освіти, атрибутики тощо.

Журнал “Уездный воинский начальник” видавався у 1902–1906 рр. у Катеринославській та Херсонській губернії, а з 1907 по 1909 р. – у Житомирі. Він дуже погано зберігся до нашого часу, зокрема випуски волинського періоду до середини 60-х рр. знаходилися тільки в РНБ, були зафіксовані у бібліографічному покажчику цієї бібліотеки²⁰, але на даний час їх у фонді немає.

Військово-літературний журнал “Чиновник военного ведомства” виходив у Житомирі в 1907–1909 рр. Він не мав чітко структурованих відділів, але завжди дотримувався охарактеризованої вище програми. Наведемо приклади назв окремих статей, які представляють тематику часопису: “Об оружейных мастерах”, “Форма военных капельмейстеров”, “Военный пролетарият”, “Материальное положение чиновника военного ведомства”, “К вопросу об увеличении военнотружашим содержания” та ін.

Журнал був багато ілюстрований, мав стабільний обсяг (8 сторінок), друкувався на якісному білому папері, мав кольорову обкладинку, виходив щомісячно. Припинив своє існування, ймовірно, через матеріальні проблеми, бо в № 1 за 1909 р. опублікована редакторська стаття – звернення до читачів, у якій відзначається збитковість журналу і відсутність належної кількості передплатників. Він зберігається тільки у РНБ.

Як бачимо, ініціатором видання більшості фахових періодичних видань в губернії було Волинське губернське земство (11 назв, 60%), що засвідчує його велику роль у розвитку економіки, організації медицини, ветеринарної, страхової та дорожно-транспортної служби в губернії, піднесенні рівня сільськогосподарського виробництва. Решта журналів цієї групи видавалася фаховими товариствами, або приватними особами, які добре орієнтувались у проблемах своєї галузі, досконало знали інформаційні потреби читачів. Це забезпечило високий фаховий рівень періодичних видань.

Примітки:

1. Мілясевич І. В. Періодичні видання Волинської губернії ХІХ – початку ХХ століття : історико-бібліографічне дослідження / Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Наук.-дослід. центр періодики. – Л., 2004. – 376 с.

2. Бондаренко В. Використання засобів журнальної реклами на прикладі житомирського видання «Голос пчеловода» (1913 – 1915 рр.) / В. Бондаренко, Н. Сидоренко // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – Л., 2003. – Вип. 11. – С. 626-634.

3. Петрик О. І. Санітарна служба на Волині (ХІХ – поч. ХХ ст.) / О. І. Петрик // Велика Волинь : Минуле і сучасне : тези міжнар. краєзн. конф. – Житомир, 1993. – С. 59-60.

4. Сидоренко Н. Становлення і розвиток преси Волинської губернії / Н. Сидоренко, Н. Сарапин // Збірник праць науково-дослідного центру періодики. – Л., 2002. – Вип. 10. – С. 11-16; Сарапин Н. Періодика Волинської губернії 1838–1917 рр. / Н. Сарапин // Українська періодика : історія і сучасність : доп. та повідом. сьомої Всеукр. наук.-теор. конф. – Л., 2002. – С. 62-64.
5. Лисовский Н. М. Библиография русской периодической печати, 1703–1900 гг. (Материалы к истории русской журналистики). – Пг., 1915. – [8], XVI, 1068 с.
6. Срезневский В. И. Список русских повременных изданий с 1703 по 1899 год со сведениями об экземплярах, принадлежащих Библиотеке Императорской Академии наук. – СПб. : Тип. Император. АН, 1901. – [4], 1114 с.
7. Библиография периодических изданий России, 1901–1916 : в 4 т. / сост. Л. Н. Беляева, М. К. Зиновьева, М. М. Никифоров – Л., 1958–1961.
8. Бойко М. Бібліографія періодики Волині. – Блюментон : Волин. видав. фонд, 1982. – 156 с.
9. Періодичні видання Волині, Полісся, Рідляштя та Холмщини (1836–1944) : бібліогр. покаж. / укл. Ю. Лашук, Г. Бухало, О. Ошуркевич. – Л., 1994. – 52 с.
10. ДСТУ 3017–95. Видання. Основні види : терміни та визначення : вид-ня офіц. Введ. 23.05.95. – К. : Держстандарт України, 1995. – 45 с.
11. Лисовский Н. М. Библиография русской периодической печати. – № 1639.
12. Срезневский В. И. Список русских повременных изданий. – № 1721.
13. Библиография периодических изданий России. – № 8047.
14. Волинь // Енциклопедія українознавства : словникова частина : в 11 т. – К., 1993 – Т. 1. – С. 309.
15. Російський державний історичний архів (далі – РДІА), ф. 776, оп. 17 (1911), спр. 299, с. 1-2 : Свідоцтво № 3528 від 21 черв. 1911 р. на право видання журналу “Листок хмелевода”; С. 5-7 : Про журнал “Листок хмелевода”.
16. РДІА, ф. 776, оп. 17(1912), спр. 523. – С. 1-2 : Про видання журналу “Голос пчеловода”; ф. 776, оп. 17(1913), спр. 498, с. 1-2 : Свідоцтво № 6179 від 20 жовтня 1912 р. на право видання журналу “Голос пчеловода”.
17. Библиография периодических изданий России. – № 2367а.
18. РДІА, ф. 776, оп. 16, ч. 1, спр. 1125, с. 1-2 : Свідоцтво № 3186 від 24 груд. 1907 р. на право видання журналу “Уездный воинский начальник”.
19. РДІА, ф. 776, оп. 16, ч. 1, спр. 1123, с. 1-2 : Свідоцтво на право видання журналу “Чиновник военного ведомства”.
20. Библиография периодических изданий России. – № 8844.

Summary

The article deals with the history of Volyn' professional periodicals of the beginning of the 20-th century, their genres and classifications are characterized, contents and functional features are analyzed, places of storage are determined.

Key words: periodicals, Volyn, professional journals, history, regional history.

Одержано 5 квітня 2012 року